

Opinia prawna ZNP w sprawie urlopów dla poratowania zdrowia
udzielonych przed dniem 01.09.2024 r.
w odniesieniu do kwestii uprawnień emerytalnych z art. 88a KN

Stan faktyczny:

Opinia dotyczy urlopów dla poratowania zdrowia udzielonych przed dniem 1.09.2024 r., dotyczących nauczycieli, którzy po dniu 01.09.2024 r. nabyli uprawnienia emerytalne na podstawie art. 88a KN.

Tezy:

1. Urlop dla poratowania zdrowia udzielony przed dniem 01.09.2024 r., jest wiążący przez cały okres wskazany w orzeczeniu lekarskim, niezależnie od kwestii powstania uprawnień emerytalnych po dniu 01.09.2024 r.
2. Urlop dla poratowania zdrowia udzielony przed dniem 01.09.2024 r., jest urlopem prawidłowo udzielonym, a więc zgodnym z prawem, niezależnie od kwestii powstania uprawnień emerytalnych po dniu 01.09.2024 r.; w takim przypadku dyspozycja art. 72 ust. 2 KN nie jest naruszona.
3. Karta Nauczyciela nie przewiduje możliwości cofnięcia raz udzielonego urlopu.
4. Karta Nauczyciela przewiduje możliwość odwołania nauczyciela z urlopu dla poratowania zdrowia, ale tylko w sytuacji art. 73 ust. 7 KN, tj. podjęcia lub kontynuowania pracy, lub wykonywania osobiście innej działalności zarobkowej.
5. Karta Nauczyciela nie przewiduje możliwości odwołania nauczyciela z urlopu dla poratowania zdrowia z innych przyczyn niż wskazane w treści art. 73 ust. 7 KN, w tym z powodu uzyskania przez nauczyciela uprawnień emerytalnych w trakcie urlopu.

Uzasadnienie

I. Stan prawny

1. Zgodnie z treścią art. 88a ust. 1 KN¹, nauczyciele, po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy, mogą przejść na emeryturę w wieku niższym niż ogólnie przewidziany prawem², jeżeli spełniają łącznie następujące warunki:

- rozpoczęli przed dniem 1.01.1999 r. faktyczne wykonywanie pracy na stanowisku nauczyciela, wychowawcy lub innego pracownika pedagogicznego w brzmieniu obowiązującym w dniu rozpoczęcia pracy na tym stanowisku,
- mają okres składkowy³ wynoszący co najmniej 30 lat, w tym co najmniej 20 lat faktycznego wykonywania pracy na stanowisku nauczyciela, wychowawcy lub innego pracownika

¹ Ustawa z dnia 26.01.1982 r. Karta Nauczyciela (tj. Dz.U. z 2024 r. poz. 986 ze zm.) – dalej KN

² Art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz.U. z 2023 r. poz. 1251 ze zm.) – dalej u.e.r.f.u.s.

³ Art. 6 u.e.r.f.u.s.

pedagogicznego, w brzmieniu obowiązującym w okresie faktycznego wykonywania pracy na tych stanowiskach, z wyjątkiem nauczyciela szkoły za granicą, w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć,

- nie przysługuje im prawo do przejścia na emeryturę bez względu na wiek na podstawie art. 88 ust. 2a KN.

2. Art. 88a KN wszedł w życie z dniem 1.09.2024 r. na podstawie art. 41 pkt 4 u.zm.KN⁴.

Do pragmatyki nauczycielskiej wprowadzono nową normę⁵, tj. art. 93c KN, zgodnie z którą na emeryturę, o której mowa w art. 88a ust. 1 KN, mogą przejść, począwszy od dnia:

- 1 września 2024 r. - nauczyciele urodzeni przed dniem 1 września 1966 r.;
- 1 września 2025 r. - nauczyciele urodzeni po dniu 31 sierpnia 1966 r., a przed dniem 1 września 1969 r.;
- 1 września 2026 r. - nauczyciele urodzeni po dniu 31 sierpnia 1969 r.

3. Na podstawie art. 73 ust. 2 KN, nauczycielowi, któremu do nabycia prawa do emerytury brakuje mniej niż rok, urlop dla poratowania zdrowia może być udzielony na okres nie dłuższy niż do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, w którym nauczyciel nabywa uprawnienia emerytalne.

W związku z tym, co do zasady, urlop dla poratowania zdrowia może być nauczycielowi udzielony, ale tylko do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc w którym nabędzie on prawo do emerytury, bez względu na podstawę prawną nabycia prawa do emerytury (emerytura na zasadach szczególnych czy na zasadach ogólnych).

Taka sama zasada dotyczyć będzie emerytury z art. 88a ust. 1 KN, ale tylko w odniesieniu do urlopów dla poratowania zdrowia udzielonych po 1.09.2024 r.

II. Zadania i kompetencje dyrektora szkoły w zakresie udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia

Dyrektor szkoły kierując się przesłankami pozaustawowymi nie ma prawa określać okresu na jaki ma być udzielony urlop dla poratowania zdrowia, dokonując modyfikacji zapisu w orzeczeniu lekarskim, wskazującego okres trwania urlopu dla poratowania zdrowia.

Zgodnie z treścią art. 73 ust. 10i KN, dyrektor szkoły udziela nauczycielowi urlopu dla poratowania zdrowia na podstawie orzeczenia lekarskiego.

⁴ Ustawa z dnia 28.07.2023 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. poz. 1672 – dalej u.zm.KN

⁵ Art. 1 pkt 11 u.zm.KN

Zgodnie z treścią art. 73 ust. 10 KN o potrzebie udzielenia nauczycielowi urlopu dla poratowania zdrowia, w celu przeprowadzenia zalecanego leczenia, orzeka lekarz ubezpieczenia zdrowotnego leczący nauczyciela (art. 73 ust. 10 KN).

Wzór orzeczenia lekarskiego⁶ zawiera sformułowanie, że orzeczenie określa datami kalendarzowymi okres trwania urlopu dla poratowania zdrowia.

Należy podkreślić, że zgodnie z obowiązującym prawem dyrektor szkoły nie tyle wyraża zgodę na udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia, lecz udziela takiego urlopu na podstawie wystawionego orzeczenia lekarskiego.

Wynika z tego wniosek, że skutek konstytutywny w postaci uprawnienia do urlopu dla poratowania zdrowia powstaje w momencie wydania stosownego orzeczenia lekarskiego (lub decyzji organu odwoławczego), a nie udzielenia urlopu przez dyrektora szkoły.

Dyrektor szkoły, na podstawie art. 73 ust. 10d KN, ma jedynie prawo zakwestionować treść orzeczenia poprzez wniesienie odwołania do wojewódzkiego ośrodka medycyny pracy (lub decyzji tego ośrodka w ramach postępowania odwoławczego).

Natomiast dyrektor szkoły nie ma żadnych kompetencji odnośnie zmiany okresu na jaki urlop dla poratowania zdrowia ma być udzielony. Może go udzielić jedynie na taki okres, jaki został wskazany w orzeczeniu lekarskim.

III. Brak kompetencji organu prowadzącego w zakresie udzielania urlopów dla poratowania zdrowia

Organy prowadzące szkoły nie mogą wpływać na dyrektorów, aby ograniczali wymiar udzielonych już urlopów dla poratowania zdrowia.

Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie w wyroku z 19.02.2002 r., II SA 3053/01 (LEX nr 82679) stwierdził, że brak jest podstaw prawnych do uznania organu samorządu terytorialnego za organ zarządzający szkołą w rozumieniu art. 3(1) k.p.⁷

Zasadą normatywną jest, że organ prowadzący może ingerować w działalność szkoły lub placówki wyłącznie w zakresie i na zasadach określonych w ustawie – co wynika wprost z treści art. 58_u.p.o.⁸

⁶ Załącznik nr 2 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 19.01.2018 r. w sprawie orzekania o potrzebie udzielenia nauczycielowi urlopu dla poratowania zdrowia (tj. Dz.U. z 2021 r. poz. 2238)

⁷ Ustawa z dnia 26.06.1974 r. ustawy z dnia 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (tj. Dz.U. z 2023 r. poz. 1465 z późn.zm.) – dalej k.p.

⁸ Ustawa z dnia 14.12.2024 r. Prawo oświatowe (tj. Dz.U. z 2024 r. poz. 737 ze zm.) – dalej u.p.o.

Zakres kompetencji nadzorczego organu prowadzącego został określony w treści art. 57 u.p.o. i ogranicza się on wyłącznie do spraw administracyjnych i finansowych.

Organ prowadzący nie może także zakwestionować wydanego przez lekarza medycyny pracy orzeczenia o potrzebie udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia, gdyż zgodnie z treścią art. 73 ust. 10d KN w drodze odwołania wnoszonego do wojewódzkiego ośrodka medycyny pracy (lub instytutu badawczego w dziedzinie medycyny pracy), gdyż odwołanie to przysługuje wyłącznie nauczycielowi lub dyrektorowi.

IV. Prawdliwość urlopu dla poratowania zdrowia udzielonego przed dniem 01.09.2024 r. dla nauczycieli, którzy nabyli uprawnienia emerytalne na podstawie art. 88a KN

1. Art. 88a KN wszedł w życie z dniem 01.09.2024 r., a przepisy u.zm.KN w zakresie art. 88a KN (jak i sama KN), nie zawierają norm przejściowych, które regulowałyby sytuację, gdy nauczyciel w trakcie korzystania z urlopu dla poratowania zdrowia na mocy nowych przepisów nagle uzyskuje uprawnienia emerytalne.

Z zasady niedziałania prawa wstecz wynika, że skoro art. 88a KN wszedł w życie z dniem 01.09.2024 r., to przy braku przepisów przejściowych, nie może być on podstawą dla zastosowania art. 73 ust. 2 KN dla czynności prawnych zawartych przed dniem 01.09.2024 r.

Zatem art. 73 ust. 2 w zw. z art. 88a KN nie może być podstawą do badania prawidłowości urlopów dla poratowania zdrowia udzielonych przed dniem 01.09.2024 r.

Dyspozycja art. 73 ust. 2 KN dotyczy bowiem tylko sytuacji znanej i rozpoznanej w dacie udzielania urlopu dla poratowania zdrowia na podstawie wówczas obowiązujących przepisów.

2. W sytuacji, gdy urlop dla poratowania zdrowia został udzielony przed datą 01.09.2024 r. z określeniem daty początkowej na dzień 01.09.2024 r., urlop ten jest wiążący, prawidłowo udzielony i dyrektor nie może udzielonego urlopu anulować.

Przepisy pragmatyki nauczycielskiej nie przewidują bowiem możliwości cofnięcia udzielonego już urlopu dla poratowania zdrowia.

Jeżeli więc urlop dla poratowania zdrowia został udzielony przed dniem 01.09.2024 r., nauczyciel nie utraci do niego prawa z powodu nabycia w trakcie jego trwania uprawnień emerytalnych po 01.09.2024 r., ponieważ pragmatyka nauczycielska w art. 73 ust. 7 KN określa tylko jedną sytuację umożliwiającą odwołanie z urlopu dla poratowania zdrowia.

3. Zgodnie z treścią art. 73 ust. 7 KN, w okresie przebywania na urlopie dla poratowania zdrowia nauczyciel nie może nawiązać stosunku pracy lub podjąć innej działalności zarobkowej. W przypadku

stwierdzenia, że w okresie urlopu dla poratowania zdrowia nauczyciel podejmuje inny stosunek pracy lub inną działalność zarobkową, dyrektor szkoły odwołuje nauczyciela z urlopu, określając termin, w którym nauczyciel obowiązany jest do powrotu do pracy.

Nabycie uprawnień emerytalnych w trakcie trwania urlopu nie stanowi przesłanki do odwołania z urlopu dla poratowania zdrowia, gdyż sytuacja ta nie jest wskazana w treści art. 73 ust. 7 KN ze względu na fakt, że w dacie udzielania urlopu dla poratowania zdrowia nauczyciel nie posiadał jeszcze uprawnień emerytalnych ustalonych na podstawie wówczas obowiązującego prawa.

Warszawa, 16.09.2024 r.

Sporządził – Krzysztof Lisowski, koordynator ds. prawnych